

kovič in naši poslanci so storili vsi obljubo v slovenskem jeziku. Svoje sedeže imajo katoliško-narodni Slovenci v središču zbornice. Naši poslanci Roškar, Pišek, dr. Benkovič in dr. Korošec sedijo v eni vrsti skupaj. Slovenska liberalna poslanca iz Štajerske sedijo poleg liberalnega Hribarja na levi od naših poslancev. Hribar vodi Robleka in Ježovnika kakor Dalmatince svoje medvede po zbornici in v klubove sobe okoli, samostojnega nastopa pa tudi pri klubovih posvetovanjih ne pokažeta.

Zakaj je stopil dr. Ploj v liberalno-hrvatski klub? Pravijo, da nikdar ni bil s prepričanjem vnet za program Slovenske kmečke zveze in da si je dal pod njenim imenom le mandat priboriti, potem na nelep način uskočil k liberalcem. Govori se pa tudi, da iz tega vzroka, ker hoče postati voditelj, kajti dr. Ivčević se ne zmeni veliko za klubove zadeve. Sicer je skoro gotovo, da bi tudi v Slovenskem klubu bil predsednik, vendar energično vodstvo dr. Sušteršiča mu ni nikdar bilo ljubo.

V zbornici je mnogo novih obrazov. Starih poslancev se ni vrnilo veliko. V sredo gredo poslanci k cesarju, ki bo imel ob tej priliki prestolni govor. V četrtek, t. j. danes dne 20., bo druga seja državnega zbora, pa tudi samo za to, da se volilne listine izročijo v pogled.

Politični ogled.

— **Stiridesetletnica** kronanja cesarja ogrskem kraljem v Budimpešti se je končala žalostno. Cesar je odpotoval en dan prej nego je bilo določeno, prestolonaslednik je pa koj po slavnostni maši zapustil Budimpešto. Temu so bili krivi sledeči vzroki: Ogrski nameravali povodot do slavnosti dobiti od cesarja obljubo, da se loči avstrijska in ogrska armada. Cesar pa drži trdno na skupnosti armade. Vsled tega so pisali ogrski listi krdo proti cesarju. Petnajst članov ogrske neodvisne stranke je nalašč zapustilo Budimpešto in so priredili v drugem mestu protishod. Cesarja je tudi užalil hladen sprejem.

— **Šesti katoliški shod** za celo Avstrijo se bo letos v jesen vršil na Dunaju. Iz Dunaja je že od pripravljalnega odbora prišel poziv na pokrajinske podobore, da se začne z agitacijo za obilno udeležbo.

— **Kmečki poslanci.** Nem. agr. stranka je določila v svoji seji sledeči program: Razmerje med Avstrijo in Ogrsko se mora tako urediti, da se bodo varovale koristi avstrijskega poljedelstva. Po tem načelu se mora vlada ravnati tudi pri sklepanju trgovinskih pogodb z balkanskimi državami. Velike preosnove v prid kmetu se morajo takoj izvršiti in sicer: splošno starostno zavarovanje, ki bo prirejeno tudi za poljedelca, razdolžitve kmečkega posestva, ureditev deželnih in občinskih financ, razbremenitev poljedelstva pri novi davčni preosnovi, dveletna vojaška služba in preprostejša, cenejša državna uprava. Da bo mogoče to rešiti, zahteva agrarna stranka primerno izpremembo poslovnika, da bo mogoče hitro in uspešno delovanje v zbornici. Nato se je dalo začasnemu načelniku poslancu Peschki nalog, naj stopi v zvezo z agrarci in nemško-radikalne in krščansko-socialne stranke ter z agrarci vseh ostalih nemških strank, da se ustanovi agrarna zveza iz poslancev vseh narodnosti. Jasno se kaže, kako zgolj narodne skupine poslancev ne zadoščajo, ampak da se izkušajo združiti po kulturnih in gospodarskih načelih.

drugim: „Kdo pozna mariborsko čitalnico, kar se iz njegovega dejanja in nehanja razodeva, ta ve, kaj zasluži, torej: Slava jej!“

Ni torej čuda, da so se tako oklepali Mariborskega zavetišča tudi izvenštajerski rodoljubi. Že prvo leto, 23. avgusta 1861., je obiskal nalašč čitalnico tedaj najslavnejši politik dr. Lovro Toman, po katerem sem slišal kot dijak imenovan nemškega starčka v deželni zbornici na galeriji slovensko ozemlje „Tomanien.“

Še istega leta posetil je društvo knez in škof Slomšek 6. oktobra. Njemu na čast je spesnil dr. L. Toman pesem Maribor. Slavnostni govornik je kaj lepo označil pri Slomškovi slavnosti 25. sept. 1865. pomen Slomškovega čitalniškega delovanja rekoč: „Reči smem, da so Slomšek vdolgnoli dušo v naše društvo; oni so začeli besede pri nas s prvim govorom, oni so nam nasvetovali, kaj in kako bi delali, kadar se snidemo, da nam bo društveno življenje v prid in veselje... podarili so nam pravi biser s tem, da so vpeljali v društvo duh popolne enakosti med člani. Razgovarjali so se prijazno z vsakim, naj je bil katerega koli stanu, ino lahko se razumeva, da je taka prijaznost in enakost vse člane še bolj združila. Naj bi tako zmirom ostalo pri nas in povsod!“ Te slavnosti se je vdeležilo mnogo izvenštajerskih rodoljubov, tako n. pr.: dr. Toman, dr. Costa, Svetec, koroški Einspieler in oča dr. Bleiweis, ki je že l. 1862. v pismu 2. novembra rekel o slavnem škofu: „Neumrljivi vladika Slomšek je lastina vseh Slovencev, tedaj ga tudi mi Kranjci spoštujemo in ljubimo. Spodobni se tedaj tudi, da ga prvi omenimo v besedi naši itd.“

Zlasti so pa pokazali mariborski čitalničarji že l. 1863., kaj da premore dobra volja, požrtvornost

— **Zakonski načrt krščanskih socialcev.** List krščanskih socialcev piše, da je stranka izvolila odsek, ki ima nalogo, da pripravi več predlog politično-socialne smeri. Stranka predloži že na prvi seji zbornice predlogo glede splošne obveze za slučaj starosti in onemoglosti in tozadevni program za rešitev tega vprašanja. Na nekem shodu v okraju Neubau je krščansko socialni poslanec Gessmann podal nekoliko izjav o teh zakonskih načrtih krščanskih socialcev. Rekel je, da ne bo možno izvršiti zakonskega načrta o zavarovanju za slučaj starosti in onemoglosti potom novih davkov, kajti že sedanja bremena so ogromna. Potrebna denarna sredstva ne bo možno dobiti drugače, nego potom davka na premični kapital. Glasom neke uradne statistike so na dunajski borzi cenjene vrednote na 32 milijard. Te ogromne kapitale bo treba obremeniti.

— **Deželni odbornik g. Robič.** Slovenski deželni poslanci štajerski so dne 13. t. m. na shodu v Mariboru storili sledeči sklep: G. Franc Robič prevzel je in dobil mandat deželnega odbornika v Gradcu vsled volitve vseh slovenskih deželnih poslancev. Vsled tega si lastijo poslanci pravico, da samo oni imajo odločevati po skupnem sklepu, ali sme tovariš Robič odborništvu odločiti ali ne. Navzoči deželni poslanci izrazijo svoje mnenje in so jedini v tem, da je g. tovariš Robič v deželnem odboru kot njih zaupnik in kot zaupnik slovenskega naroda vestno in vsestransko izvrševal svoje dolžnosti vsaki čas in pod vsemi pogoji, da imajo vsled tega neomajano zaupanje in spoštovanje. Nadalje povdarjajo navzoči, da bi ne bilo v sedanjem trenutku nikakor umestno in za slovenske interese naravnost kvarljivo, če bi tovariš Robič svoj odborniški mandat odložil, ker se je bati, da bi ostali potem Slovenci v deželnem odboru štajerskem v bodoče brez zastopnika, na kar pa polagajo posebno važnost radi potrebnega nadzorstva delovanja deželnega odbora štajerskega, posebno pa še radi priprav za nameravano premembo volilnega reda. Navzoči tedaj kot tovariši, ki se čutijo solidarnim z g. Robičem, pozivljajo istega, da svoj namen, odložiti deželnozbornski mandat, opusti in pričakujejo od njega kot razsodnega moža, da bo, njihovi želji, ki je ob enem želja slovenskega ljudstva na Spodnjem Štajerskem, ustregel in mandat deželnega odbornika štajerskega obdržal. Ta zapisnik se je prečital, od vseh odobril in podpisal. V Mariboru dne 13. junija 1907. Dr. Ploj, dr. Jurčič, J. Roškar, dr. Hrašovec, Vošnjak, Roš, Dr. Jankovič, Kočvar m. p.

— **Vinski zakon ne bo potrjen.** Zakon proti ponarejanju vina, ki ga je sprejela prejšnja zbornica, ne bo potrjen, ker zlasti v kazenskopравnih zadevah vsebuje nasprotujoča si določila. Zakon bo moral zopet nazaj v parlament.

— **Na Ogrskem se nameravajo zvezati Rumunji, Slovaki in socialdemokrati,** da si pribore splošno in enako volilno pravico. Zaradi tega so se že vršila pogajanja.

— **Rusija.** Duma je bila dne 17. t. m. razpuščena. Sla je torej isto pot kakor prva. Vzrok razpusta je sledeči: Policija je preiskala stanovanja nekaterih socialdemokratskih poslancev in je našla, da so udje velike zarote, ki pripravljajo revolucijo. Vlada jih je hotela zaradi tega kaznovati in je zahtevala od dume, da jih izroči sodišču. Ker duma tega ni hotela storiti, bila je razpuščena. V manifestu, s katerim se razpušča duma, pravi car, da mnogo ljudskih zastopnikov ni prišlo v dumo čistega srca, ne z željo, Rusijo oživiti, temuč povečati zmešnjave ter razrušiti državo. Duma se ni sramovala, javno proslavljati hudodelstva. Ko pa so sodne oblasti med nekaterimi poslanci razkrile zaroto proti državi in carju ter du-

in marljivost. Zbralo se je tisoče in tisoče občinstva, da so počastili blagovestnika sv. Cirila in Metoda. Te prireditve so bile naravnost vzorec za druga društva na Spodnjem Štajerskem. Vdeleženci so se vedno vračali domov navdušeni in spodbujali domačine v raznih krajih, da so prirejali slične narodne veseljice. Inteligenca se pa ni zbirala, samo da bi se razveseljevala. Slomškova slavnost je rodila misel, da se postavi Slomškov spomenik; drugega dne pa je šel v svet prvi vseslovenski program; reševalo se je vprašanje zedinjenja vseh Slovencev.

Ravno tako je vplivala čitalnica na posestrime na Štajerskem v gledališnem igranju. V Mariboru je zlasti uvedel igro dr. Prelog, ki je že l. 1846. gojil dramatične predstave v Ljutomeru s Trstenjakom in Gottweisom; njegov najboljši pomagač je bil pač prof. Suman. Manjkalo je povsod primernih iger slovenskih; dr. Prelog je dal tiskati dva svoja preveda, l. 1866. Črna Petra in 1867. Zakonski sol.

Ta znamenita družba je oživela tudi edno najvažnejših podjetij, t. j. Slovensko Matico. Dr. Janko Sernee, Jože Suman, Ivan Majciger in E. Chocho-loušek so razposlali oklice in sestavili pravila za to velevažno društvo, za katero je navduševal dr. L. Toman l. 1863. v Novicah. Te ideje so se prijeli Mariboržani dejanski, podpisalo se jih je 40 z doneski po 50 gl. in položili temelji. Toda le vse prepočasno so napredovali Ljubljanačani tem gospodom. Dr. Jože Vošnjak piše 13. junija 1863: „... da bi le že matica privoljena bila, udov bi v kratkem še več kot 600 dostopilo. Bog ve, kaj Ljubljanačani tako dolgo delajo? Kaj nek odlašajo? Kaj se zanašajo? Čas bo le tekkel; in čas je zlata vreden itd.“

Prihodnjega leta 4. februarja so se vendar potrdila pravila. Kaj je dosagla Slovenska Matica v tej

ma ni hotela dovoliti, da bi se za časa preiskave osumljeni izključili in zaprli, ni preostalo drugega, kakor duma razpustiti. — Izmed socialdemokratskih poslancev jih je policija aretirala 9, ostalih 60 je izgnilo brez sledu. Volitve za novo, tretjo duma se razpišejo na dan 14. septembra, sklicala se pa bo 14. novembra.

— **Nemčija.** Na nemškem cesarskem dvoru so prišli na sled velikanskim škandalom. Najožji cesarjevi prijatelji so živeli najgrše in najostudnejše življenje, radi česar bi priproste ljudi zaprli za več let. In takšni ljudje so bili cesarjevi svetovalci!

— **Francoska.** Zopet se je pokazalo na Francoskem, kako veliki prijatelji kmeta so socialdemokrati. Namesto da bi skušali s pošteno postavodajo varovati vinogradnike, ki so zahtevali na velikanskih zborovanjih svoje pravice, predlagal je v državnem zboru neki socialdemokratski poslanec, naj se vinogradi odvzamejo kmetom in vzamejo v državno last. Na ta način bi postali kmetje sami viničarji in vlada bi jih potem lažje krotila. Nov dokaz, da delujejo socialdemokrati na pogin kmečkega stanu.

Razne novice.

* **Promoviran** je bil doktorjem prava gosp. Florijan Kukovec dne 21. t. m. na vseučilišču v Gradcu.

* **Osebnosti.** Za deželno sodnega svetnika je imenovan okrajni sodnik Ivan Pirnat v Slov. Bistrici. Za sodnega tajnika v Celju je imenovan sodni pristav Oto Vidic v Ljubljani; za sodnega pristava v Marnbergu avskultant dr. Karol Grünitz in za sodnega pristava v Ormožu avskultant dr. Ant. Pupacher. Sodni pristav v Ormožu dr. H. Neuberger je imenovan za namestnika državnega pravdnika v Ljubljani.

* **C. kr. učiteljske v Mariboru.** Opozarjamo še enkrat, da se vsprejemni izpiti v I. letnik tega zavoda letos vrše že 15. julija. V jesen se bo sprejemalo le tedaj, ako se v juliju dovoljeno število gojencev ne doseže. Ker pa je skoraj izključeno, da bo treba sprejemati dvakrat, priporočamo slovenskim mladeničem, ki imajo namen, vstopiti v mariborsko učiteljsko, nujno, da se oglase k julijskemu izpitu.

* **Zadružna Zveza v Celju** je nastavila g. VI. Pušenjaka kot potovalnega učitelja za Slov. Štajer in slovenski del Koroškega.

* **G. dr. Korošec** je odložil svoje mesto v Narodnem svetu, ker se je isti začel vmešavati tudi v politiko naših strank in sicer na ljubo štajerskim liberalcem.

* **Vsled različnih tožb** izjavljamo, da so bili vsi letaki in lepaki, ki so se za časa volilne dobe tiskali v naši tiskarni, predloženi državnemu pravdniku in politični oblasti.

* **Narodni svet.** Iz krogov naših poslancev se nam piše: Narodni svet za Spodnještajersko že po svojih pravih zatrjuje, da se ne bo pečal z vprašanji, ki posegajo v taktično postopanje posameznih strank. Vkljub temu je zadnjič dr. Kukovec v veliki skrb za liberalno stranko predlagal tudi sklepanje o tem, kam naj vstopijo spodnještajerski poslanci. Sklenilo se je seveda, da morajo naši poslanci iti skupaj z liberalci v en klub. Bila sta pri seji navzoča tudi zastopnika Kmečke stranke, toda od stranke nista imela navodil, ker se je Kmečki zvezi zdel tak slučaj izključen. Liberalci so torej izrabili Narodni svet v svoje namene in v nadstrankarsko stališče Narodnega sveta sedaj ne more nihče več verjeti. Pripomnimo, da se dr. Korošec ni udeležil seje Narodnega sveta, ker je istočasno zborovala Slovenska kmečka zveza. Sploh je vprašanje, ali se naj

dobi polstoletja, to pač vsakdo ve, tako da tega ni treba še posebej povdarjati.

To so najvažnejši dogodki v naši čitalnici v prvi dobi; nato so sledila borna leta, dokler ni ozdravil zopet bolehnega društva dr. Dominkuš in pripravil poti v novo živahnejšo dobo.

Slovstveno delovanje in pisateljstvo.

Oglejmo si še enkrat slovstveno delovanje, da si smo že navedli marsičesa. Slovenske knjige, ki se se razpečavale po Spodnjem Štajerskem, so bile precej le redka prikazen, prave bele vrane. Ko so se začetkoma 19. stoletja začeli zavedati mariborski in okoliški rodoljubi, je oviralo njihovo delovanje tiskarstvo. Dali so tiskati knjige deloma v Gradcu pri Widmannstetovih dedičih ali pri Kienreichu; znana je posebno iz te dobe tudi Radgonska tiskarna Waitzingerjeva, ki je oskrbela mnogo slovenskega tiska.

Maribor je imel svojo tiskarno od l. 1795; osnovan jo je Korošec Franc Schütz, ki je pomagal urediti že l. 1771. nemško tiskarno v Lvovu in 1788. v Celju; 1791. si je uredil svojo tiskarno v Celju, s katero se je preselil 1792. v Ptuj in l. 1795. pa uredi prvo in za njega zadnjo tiskarno v Mariboru, kakor trdi tudi to v svojem življenjepisu, katerega je spisal sam na sliko l. 1806, ki visi v Kralikovi tiskarni.

Od njega je dobil tiskarno faktor Dunšek iz Konjice, ki jo je oddal l. 1817. Janžiču. Sin tega Janžiča je tiskal prve letnike „Slov. Gospodarja“ in „Slov. Naroda“; zlasti ta Janžič je oskrbel mnogo slovenskega tiska, dokler se ni ustanovila lastna slovenska tiskarna.

(Konec prihodnjic.)